

Gryf – symbol Pomorza

Gryf czerwony jest symbolem Pomorza Zachodniego. Znajduje się w herbie województwa, ale też występuje w herbach powiatów, miast czy gmin zachodniopomorskich. Wywodzi się z czasów książęcych, stanowił pierwotnie godło w herbie książąt pomorskich z dynastii Gryfitów, a następnie stał się elementem księstwa pomorskiego (w XVI wieku), później zaś Pomorza w ramach państwa szwedzkiego i brandenbursko-pruskiego (od połowy XVII wieku). Z tej racji do swego herbu włączyli go władcy szwedzcy, ale przede wszystkim Hohenzollernowie pruscy. Jako znak wizerunku napieczętnego, a następnie jako element herbu wiele miast pomorskich przyjęło gryfa lub jego część (np. Szczecin – głowa gryfa). W okresie lat 20-30. XX wieku gryf był wykorzystywany w tworzonych wówczas herbach powiatowych i gminnych w pruskiej prowincji Pomorze.

Po drugiej wojnie światowej Gryf Pomorski stał się również elementem herbu polskiego Pomorza Zachodniego, wykorzystywany jest nadal w nowotworzonych też herbach powiatów i gmin wiejskich.

Najstarsze wizerunki gryfa pomorskiego jako elementu herbu książąt pomorskich pochodzą ze średniowiecza. Wszyscy znamy czerwonego gryfa z chorągwi Kazimierza V z bitwy pod Grunwaldem z 1410 roku, najstarszy wizerunek Gryfa pochodzi z 1300 roku z klasztoru Wienhausen koło Celle (Dolna Saksonia), umieszczony on jest na Tristanteppich – gobelin Tristana. Ale wizerunek gryfa znany jest przede wszystkim z pieczęci książęcych. Najstarszy zachowany egzemplarz pieczęci pochodzi z 1214 roku z dokumentu Bogusława II z 1214 roku dla klasztoru w Trzebnicy na Śląsku (Katalog Sąsiedzi w Europie, s. 77 – AP Wrocław Rep. 125, nr 16). W XIII wieku praktycznie wszystkie pieczęcie książęce miały gryfa w wizerunku napieczętym – najczęściej gryf był na tarczy trzymanej przez księcia jadącego konno w zbroi.

Wizerunek gryfa na pieczęci 1214 roku, choć jest najstarszym zachowanym ikonograficznym źródłem, to ze źródeł rękopiśmiennych wynika, iż był w herbie książąt pomorskich na początku lat 90. XII wieku, czyli ok. 20 lat wcześniej niż zachowana pieczęć przy dokumencie dla Trzebnicy. Z lat 1191–1194 pochodzi bowiem zachowany w odpisie (transumpcie) z 1384 roku dokument braci Bogusława II i Kazimierza II książąt pomorskich i ich matki Anastazji. W transumpcie tym prócz powtórzenia tego dokumentu z końca XII

wieku zachowała się informacja, iż dokument posiadał przywieszoną pieczęć przedstawiającą księcia w pozycji pieszej z tarczą z gryfem.

(artykuł Werlicha, *Heraldische Herrschaftssymbole der Herzöge von Pommern*, w: *Die Herzöge von Pommern. Zeugnisse der Herrschaft des Greifenhauses*, hrsg. von N. Buske, J. Krüger, R.-G. Wehrlich, Wien Köln Weimar 2012, s. 170–171).

Wg Werlicha gryf pojawił się w końcu lat 80-tych XII wieku jako herb książąt pomorskich – zbitka dwóch symboli heraldycznych, orła cesarskiego – w 1181 roku książęta pomorscy (Bogusław I) złożyli hołd lenny cearzowi Fryderykowi Barbarossie, – oraz lwa duńskiego – w 1185 roku książę pomorski złożył hołd królowi duńskiemu. Książęta lawirując między dworem cesarskim a duńskim przyjęli właśnie połączenie dwóch heraldycznych postaci – lwa i orła, czyli gryfa, będącego znanym już w starożytności (s. 172).

Na podstawie powyższych informacji można stwierdzić, że gryf ma więcej niż 800 lat.